

9.6.2023

EOAK/3718/2023

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anu Lempiäinen

KOTIETSINNÄLLÄ MENETELTIIN LAINVASTAISESTI

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Lounais-Suomen poliisilaitoksen virkamiesten menettelyä hänen kiinniottoonsa 14.1.2020 liittyen.

Hän kertoo kotietsinnän yhteydessä pyytäneensä kotietsintämääräystä ja pidätysmääräystä useaan kertaan niitä kuitenkaan saamatta.

Hän arvostelee kohteluaan poliisin säilytystiloissa muun muassa sen osalta, ettei hän saanut pyytämäänsä omaisuutta haltuunsa eikä päätöstä ollut perusteltu lainkaan.

Säilytystilojen olosuhteiden osalta hän moittii sitä, ettei säilytystiloissa ollut muun muassa peittoa ja tyynyä tai vessapaperia.

Hän katsoo, että hän ei terveydentilansa perusteella ole ollut kykenevä tekemään päätöstä luopua oikeudesta avustajaan.

1.1 Asian tulo uudelleen vireille

Tein 26.1.2023 päätöksen käsillä olevassa kanteluasiassa (EOAK/180/2022). Ratkaisun antamisen jälkeen eri tahoilta poliisihallinnosta tuli yhteydenottoja, joissa todettiin ratkaisussa ilmaistun laintulkinnan pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n 3 momentin osalta poikkeavan poliisissa yleisesti noudatetusta (jo aiemman pakkokeinolain aikaisesta) käytännöstä ja annetusta koulutuksesta. Poliisilta saaduissa selvityksissä ja lausunnoissa ei ollut vedottu vakiintuneeseen käytäntöön tai saatuun koulutukseen.

Edellä todetun johdosta olen käynyt läpi ratkaisun EOAK/180/2022 perusteita päätöksessäni EOAK/3621/2023. Tuossa päätöksessä olen katsonut, ettei asiassa toimineiden poliisimiesten menettelyä ole perusteltua moittia siltä osin kuin asiassa EOAK/180/2022 oli kyse poliisimiehen toimivallasta päättää yleisestä kotietsinnästä henkilön löytämiseksi.

Näin ollen aiemmin asianumerolla EOAK/180/2022 ratkaistu asia on tullut uudelleen vireille ja asiassa 26.1.2023 antamani päätös on poistettu ja korvattu tällä päätöksellä. Muutokset on tehty kohdan 3.1.2 Arviointi jaksoon ”Toimivalta kotietsintäpäätöksen tekemiseen”, sekä kohtaan 4 Toimenpiteet.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Lounais-Suomen poliisilaitokselta lausunto 23.5.2022 sekä lisälausunnot 25.10.2022 ja 9.12.2022.

Selvityksensä antoivat:

- hallintopäällikkö A
- ylikomisario B
- komisario C
- vanhempi konstaapeli D
- vanhempi konstaapeli E
- vanhempi konstaapeli F
- vartijat G, H, I ja J
- K (ylikonstaapeli, tapauksen kenttäjohtaja)

Käytettävissäni on lisäksi ollut muun muassa seuraavat asiakirjat:

- Esitutkintapöytäkirja - - -
- Kiinniottamisen kirjaamislomake - - -
- Kantelijan etsintäkuulutus xx.xx.2018

3 RATKAISU

3.1 Kotietsintä

3.1.1 Selvitykset

Kantelija on ollut epäiltynä useisiin eri petoksiin ja vapaana ollessaan hänen on katsottu jatkavan rikollista toimintaa. Kantelijalla on ollut kiinniottohetkellä voimassa oleva etsintäkuulutus. Etsintäkuulutustietojen mukaan kuulutusluokkana on ollut kantelijan ehdoton kiinniotto. Pyydetty toimenpide on ollut pidätettävä ja siitä ilmoitettava. Kantelija on otettu kiinni etsintäkuulutuksen perusteella 14.1.2020 klo 16.45.

Ylikomisario B on toiminut Turun tilannekeskuksen yleisjohtajana 14.1.2020. B ei muista tapahtumaa mutta asiakirjojen perusteella hän toteaa, että vanhempi konstaapeli D on ilmoittanut hänelle kiinniottosta. B:n selvityksen mukaan ilmoituksen yhteydessä hänellä on tapana kysyä mm. kiinnioton yleiset ja erityiset edellytykset, joiden täyttyessä hän hyväksyy kiinnioton perusteet. B:n mukaan näin on tapahtunut tässäkin asiassa.

Kenttäjohtajana 14.1.2020 toimi **K**, joka ei ole enää Lounais-Suomen poliisilaitoksen palveluksessa. Hänelle varattiin mahdollisuus antaa selvityksensä asiassa, mutta hän ei selvityksensä mukaan muista tapahtumasta enää mitään.

Vanhempi konstaapeli D:n selvityksen mukaan hän on ollut 14.1.2020 kantelijan kotona virkatehtävällä, jonka tarkoituksena oli noutaa kantelija Turun pääpoliisiasemalle. Selvityksen mukaan paikalla oli ollut kantelija ja hänen äitinsä. Partio oli asioinut kantelijan kanssa tämän omassa huoneessa.

D:n mukaan kantelijalle oli kerrottu, miksi poliisi on tullut häntä tavoittamaan, mistä häntä epäillään ja että hänen on lähdettävä poliisin mukana Turun pääpoliisiasemalle kuulusteluihin. Politrip-järjestelmän mukaan partio oli ollut paikalla asunnossa noin tunnin ajan. D pitää aikaa kohtuullisen pitkänä. Selvityksen mukaan aikaa oli kulunut, koska kantelija ei ollut halukas vapaaehtoisesti lähtemään poliisin mukaan. D:n mukaan kantelija oli ollut passiivinen ja lopulta hänet oli kannettu poliisiautoon ainakin osan matkaa.

D:llä ei ole muistikuvaa siitä, että kantelija olisi pyytänyt kotietsintämääräystä tehtävän aikana tai onko poliisi tällaista määräystä antanut kantelijalle.

Vanhempi konstaapeli E kertoo olleensa D:n kanssa partiossa 14.1.2020. Selvityksen mukaan kenttäjohtaja oli antanut tehtävän mennä tavoittelemaan etsintäkuulutettua henkilöä (kantelijaa), tämän kotiosoitteesta. Tehtävään oli liittynyt myös kolmas poliisimies.

Poliisit olivat menneet kerrostaloasunnon ovelle, jonka oli tullut ovikellon soiton / koputusten jälkeen avaamaan E:n muistin mukaan kantelijan äiti. Kantelija oli tavattu omasta huoneestaan.

E:n selvityksen mukaan kantelijalle oli kerrottu toistuvasti ja rauhallisesti kotietsintämääräyksestä ja siitä, minkä vuoksi poliisi on tullut häntä tavoittelemaan. Kantelijalla oli voimassa oleva etsintäkuulutus, jonka perusteella hänet oli pidätettävä. Asunnossa oli oltu E:n mukaan pitkään, koska kantelija oli ollut todella passiivinen. Kantelijalle oli annettu aikaa rauhassa pakata tarvitsemansa omaisuus mukaan. E ei muista oliko kantelijalle annettu kotietsintämääräystä kirjallisena asunnossa, mutta siitä oli hänen mukaansa kerrottu suullisesti.

Lounais-Suomen poliisilaitos toteaa lausunnossaan **23.5.2022**, että kantelija on otettu kiinni etsintäkuulutettuna ja esitutkintaan liittyvän henkilöetsinnän seurauksena 14.1.2020 klo 16.45. Lausunnon mukaan asiaan liittyy useampi aikaisempi kotietsintämääräys ja yksi noutomääräys vuodelta 2019.

Poliisilaitos on lausuntonsa mukaan tietoinen siitä, että tutkintaan noudettavan henkilön löytymiseksi tehtävässä kotietsinnässä tulee noudattaa pakkokeinolain menettely- ja kirjaamisvaatimuksia. Poliisilaitoksen mukaan asiaan on kiinnitetty huomiota myös koulutuksissa.

Poliisilaitoksen lausunnon mukaan asiakirja-aineistosta ei ole löydettävissä kotietsintämääräystä tai noutomääräystä kyseiselle ajankohdalle. Poliisilaitos viittaa lausunnossaan vanhempi konstaapeli E:n selvitykseen, jonka mukaan kantelijalle on toistuvasti kerrottu kotietsintämääräyksestä ja vanhempi konstaapeli D:n selvitykseen, jonka mukaan kantelijalle on kerrottu mistä poliisi häntä epäilee. Kantelijalla ei poliisilaitoksen mukaan ole voinut olla epäselvyyttä poliisin suorittaman kiinnioton syystä.

Lounais-Suomen poliisilaitos toteaa **lisälausunnossaan 25.10.2022**, että mikäli valvonta- ja hälytyssektorin partiolla on vapaata työaika, suunnataan tarkastustoimintaa etsintäkuulutettujen henkilöiden hakemiseen. Tätä voidaan tehdä myös teemaluonteisesti. Etsintäkuulutettuja henkilöitä on Lounais-Suomen alueella lausunnon antamishetkellä 3500–4000 henkilöä. Yhtä henkilöä voidaan poliisilaitoksen mukaan tavoitella useista osoitteista. Mikäli partiolla on ollut aikaa, se on todennäköisesti tarkastanut useita eri osoitteita useiden eri henkilöiden osalta.

Poliisilaitos viittaa lausunnossaan pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan poliisi saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän henkilön löytämiseksi.

Poliisilaitos toteaa, että kantelijan oleskelu asunnossa on selvinnyt vasta oven avaamisen jälkeen, joten poliisimiehet ovat suorittaneet etsinnän henkilön löytymiseksi omalla päätöksellään. Poliisilaitoksen mukaan henkilö voidaan tavoittaa myös siten, että kotietsintää ei ole tarpeellista tehdä eikä siten tarvita etsintämääräystä. Tapahtumassa kantelija oli vastentahtoinen tulemaan poliisiin mukaan, joten poliisipartio joutui menemään sisään kotirauhan suojaamaan paikkaan.

Poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että kotietsintämääräyksen olisi voinut tehdä lähinnä yleisjohtajana toiminut ylikomisario B. Yleisjohtajan toiminnan osalta tulee poliisilaitoksen mukaan huomata, että etsintäkuulutettuja henkilöitä on tuhansia ja kiireelliset tehtävät menevät etsintäkuulutettujen haun edelle.

Koska tapahtumassa on menty kotirauhan suojaamaan tilaan, kotietsinnän osalta asiassa olisi poliisilaitoksen lausunnon mukaan tullut tehdä kotietsintäpöytäkirja. Kotietsintäpöytäkirja mahdollistaa asiaan osallisen oikeusturvakeinona asian saattamisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kyseisessä tapauksessa kotietsintäpöytäkirjaa ei poliisilaitoksen mukaan ole kuitenkaan tehty.

Lounais-Suomen poliisilaitos toteaa **lisälausunnossaan 9.12.2022**, kantelijan olleen vaikeasti tavoitettava henkilö, jota on yritetty tavoittaa useita kertoja etsintäkuulutuksen tekemisen jälkeen. Tämä on mahdollisesti aiheuttanut sekaannusta asiakirjoihin. Perusteet kiinnioltolle on poliisilaitoksen mukaan kuitenkin ollut olemassa.

Poliisilaitoksen lausunnon mukaan sekä kenttäjohtaja, yleisjohtaja että tutkinnanjohtaja voivat antaa määräyksiä etsintäkuulutettujen henkilöiden hakemiseen tai olinpaikan selvittämiseen. Poliisilaitos toteaa vielä näkemyksensä, ettei etsintäkuulutetun hakeminen/etsiminen aina edellytä kotietsintämääräystä tai noutomääräystä.

3.1.2 Arviointi

Kotietsintä vai ei?

Kantelijan näkemyksen mukaan kyseessä on ollut kotietsintä.

Vanhempi konstaapeli E:n selvityksen mukaan kantelijan asuntoon oli menty sen jälkeen, kun tämän äiti oli avannut poliisipartiolle oven. Kantelija oli tavattu asunnon sisältä omasta huoneestaan.

Kantelija oli ollut passiivinen ja asunnossa oli oltu pitkään. E:n mukaan kantelijalle oli kerrottu toistuvasti ja rauhallisesti kotietsintämääräyksestä. E ei muista oliko kirjallista kotietsintämääräys annettu kantelijalle tämän asunnossa, mutta siitä oli joka tapauksessa kerrottu suullisesti. Koska kotietsintämääräyksestä on kantelijan kanssa ollut puhetta, lienee selvää, että partio on mieltänyt suorittavansa tilanteessa kotietsintää.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kyseessä on ollut etsintä henkilön löytämiseksi, jonka poliisimiehet ovat tehneet omalla päätöksellään.

Pakkokeinolain 8 luvun 1 §:n mukaan yleisellä kotietsinnällä tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa kotirauhan suojaamassa paikassa toimitettavaa etsintää. Tällainen paikka on muun muassa asunto.

Pakkokeinolain 8 luvun 3 § 1 momentti puolestaan kuuluu seuraavasti.

Yleinen kotietsintä saadaan toimittaa esitutkintaan noudettavan, kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasian vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi hänen hallinnassaan olevassa paikassa.

Tässä tapauksessa poliisin tarkoitus oli löytää etsintäkuulutettu henkilö. Kotirauhan piiriin mentiin henkilön kiinniottamiseksi ja kantelija tavattiin vasta hänen omasta huoneestaan. Toimenpiteen luonnetta arvioitaessa sillä seikalla, että kohdehenkilön äiti on avannut oven vapaaehtoisesti tai että mitään laajempaa etsintää ei asunnossa ole ollut tarpeen tehdä, ei ole merkitystä.

Katson olevan selvää, että kyseessä on ollut yleinen kotietsintä henkilön löytämiseksi. Tilannetta olisi ehkä mahdollista arvioida toisin, jos kiinni otettava henkilö olisi itse avannut oven, hänet olisi siinä tunnistettu oikeaksi henkilöksi ja hänet olisi siitä otettu saman tien kiinni poliisin toimesta.

Saadun selvityksen perusteella kotietsinnän edellytykset sinänsä voidaan arvioida olleen olemassa.

Päätöksenteko kotietsinnästä

Toimivalta kotietsintäpäätöksen tekemiseen

Pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n mukaan

Yleisestä kotietsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

[...]

Poliisimies saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän henkilön löytämiseksi tai sellaisen esineen takavarikoimiseksi, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään. Poliisimies voi ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän ja paikanetsinnän myös silloin, kun etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

Lainkohtaa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 222/2010 vp s. 304) todetaan, että

Ilmauksella ”asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä” halutaan korostaa sitä, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä hankkimaan.

Päätöksen hankkimista olisi omiaan edistämään se, että 16 §:n 2 momentin perusteella se voitaisiin ilmoittaa poliisimiehelle suullisesti esimerkiksi puhelimitse sen jälkeen, kun poliisimies on ilmoittanut pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle päätöksen tekemiseksi tarvittavat tiedot.

Pääsääntönä siis on, että toimivalta kotietsintäpäätöksen tekemiseen on pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä. Poikkeuksena tästä ovat pakkokeinolain ns. verekset tilanteet tai asian kiireellisyys.

Poliisilaitoksen lausunnon mukaan päätöksen kotietsinnästä ovat tehneet tehtävälle osallistuneen partion jäsenet.

Asiassa tulee siis arvioida, onko kotietsintä voitu tehdä poliisipartion päätöksellä. Saadun selvityksen perusteella kyseessä ei ole ollut pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n mukainen kiiretilanne, jossa henkilöä olisi voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään. Saadussa selvityksessä ei myöskään ole tuotu esiin mitään sellaisia seikkoja, joiden perusteella etsinnän välitöntä toimittamista voitaisiin arvioida välttämättömäksi asian kiireellisyyden vuoksi.

Asiassa ei ole tullut ilmi mitään sellaisia seikkoja, joiden vuoksi etsintäpäätöstä ei olisi voitu laatia kirjallisesti etukäteen tai etteikö poliisipartio olisi voinut hankkia kotietsintäpäätöstä pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä ainakin puhelimitse ja viimeistään siinä vaiheessa, kun poliisi on tullut tietoiseksi siitä, että kantelija on kyseisessä kerrostaloasunnossa sisällä.

Totean, että kun kyseessä ei edellä arvioidusti ole ollut veres tilanne eikä kiiretilanne, niin toimivalta kotietsintäpäätöksen tekemiseen on ollut ainoastaan pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä.

Tässä tapauksessa kantelijan kiinniotto oli tapahtunut 16.45. Turun tilannekeskuksen yleisjohtaja (pidättämiseen oikeutettu virkamies) on saanut tiedon kiinniotosta vasta klo 17.50, jolloin kantelija on ollut jo tuotuna vapautensa menettäneiden säilytystiloihin Turun pääpoliisiasemalle. Kotietsinnästä ei selvityksen perusteella ollut ilmoitettu hänelle lainkaan.

Poliisilaitoksen lausunnossaan toteamilla seikoilla siitä, että etsintäkuulutettuja on jollain alueella paljon, yhtä henkilöä voidaan tavoitella useasta eri osoitteesta tai että partio on voinut vapaasti suunnattavissa olevalla työajallaan tavoitella kymmeniä etsintäkuulutettuja, ei nähdäkseni ole mitään merkitystä asian arvioinnissa. Myöskään etsintäkuulutus ja pidätysmääräys ei oikeuta suorittamaan kotietsintää ilman erillistä etsintäpäätöstä.

Jokainen kotietsintä edellyttää joka tapauksessa erillistä, yksittäistapauksellista harkintaa. Kun partio on saanut kenttäjohtajalta tehtäväkseen tavoitella etsintäkuulutettuja (selvityksen mukaan kuitenkin nimenomaan myös kantelijaa), on ongelmallista, jos tällaisen yleisen tehtävänannon perusteella on tehty kotietsintöjä ilman etukäteen tehtyjä kirjallisia päätöksiä ja niin, ettei pidättämiseen oikeutettu virkamies arvioi jokaisen etsinnän edellytysten käsillä oloa.

Totean kuitenkin, ettei tiedossani ole, onko saman tehtävän perusteella tehty muitakin kotietsintöjä ilman erillistä päätöstä.

Käsitykseni mukaan asiassa on menetelty lainvastaisesti, kun tosiasiallisen kotietsintäpäätöksen on tehnyt sen suorittanut poliisipartio. Vaikuttaa siltä, etteivät poliisipartion jäsenet ole ymmärtäneet tekevänsä kotietsintää. Korostan, että myös kiiretilanteissa on aina tehtävä harkinta kotietsinnän edellytysten olemassaolosta ennen etsinnän suorittamista.

Olen käynyt tarkemmin läpi edellä todetun kannanottoni perusteita päätöksessä EOAK/3621/2023. Saamieni tietojen mukaan Lounais-Suomen poliisilaitoksella ja poliisihallinnossa yleisestikin edellä mainittua toimivaltasäännöstä on tulkittu siten, että poliisimies saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa kotietsinnän henkilön löytämiseksi. Näin ollen katson, ettei kotietsinnän toimittaneiden poliisimiesten menettelyä ole perusteltua moittia tältä osin.

Kotietsintäpäätöksen muoto – kirjallinen vai suullinen

Pakkokeinolain 8 luvun 16 §:n mukaan

Kotietsintäpäätöksessä on mahdollisuuksien mukaan ja riittävällä tarkkuudella yksilöitävä 1) etsinnän kohteena olevat tilat; ne seikat, joiden perusteella etsinnän edellytysten katsotaan olevan olemassa; 3) se, mitä etsinnällä pyritään löytämään ja 4) mahdolliset erityisen etsinnän edellytykset.

Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös saadaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen.

Pakkokeinolain 8 luvun 16 §:ää koskevassa hallituksen esityksessä (HE 222/2010 vp s. 304) todetaan, että

[...]pykälässä puhutaan päätöksestä eikä määräyksestä [...] Tällä pyritään edistämään myös sitä, että pidättämiseen oikeutettu virkamies tai tuomioistuin huolellisesti harkitsisi etsinnän edellytysten olemassaoloa. Tätä kautta voitaisiin parantaa myös päätösten jälkikäteiskontrollin edellytyksiä. Lähtökohtaisesti pitäisi pyrkiä kirjallisen päätöksen tekemiseen ennen etsinnän toimittamista. Tämä ei ole kuitenkaan usein käytännön syistä mahdollista, minkä vuoksi pykälän toisessa momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta päätöksen jälkikäteiseen kirjaamiseen. Mahdollisuus kirjata päätös jälkikäteen ei oikeuttaisi poikkeamaan 1 momentin mukaista päätöstä koskevista vaatimuksista. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi suullisesti ilmoitettava poliisimiehelle mahdollisuuksien mukaan ja riittävällä tarkkuudella pykälän 1 momentissa tarkoitetut seikat.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksen (21.7.1994, dnro 1317/4/93) mukaan kirjallista etsintämääräystä ei tarvitse esittää, jos määräyksen antamiseen toimivaltainen pidättämiseen oikeutettu virkamies toimittaa kotietsinnän. Momentti edellyttäisi sitä, että päätös olisi kuitenkin kirjattava jälkikäteen riippumatta siitä, kuka etsinnän toimittaa. Myös poliisimies voisi 15 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa kiireellisissä tapauksissa toimittaa etsinnän ilman kirjallista päätöstä.

Pakkokeinolain 8 luvun 16 § mahdollistaa sen, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen suullisesti antama päätös kirjataan kotietsinnän jälkeen, kun kiireellisyys sitä edellyttää. Oikeuskirjallisuuden mukaan säännös jättää huomioimatta tilanteen, jossa poliisimies on tehnyt etsinnän kiireellisesti pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n 3 momentin mukaisesti. Lähtökohtana on, että päätöksen tosiasiallisesti tehnyt poliisimies kirjaa etsintäpäätöksen ja arvioi siinä kotietsinnän edellytysten olemassaolon sekä kirjaa perusteet tilanteen kiireellisyydelle eli miksi kotietsintä on tehty ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä. (Rantaeskola, Satu (toim.), Pakkokeinolaki -Kommentaari, 2014, s. 256).

Lisäksi pakkokeinolain 8 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan

Kotietsintää aloitettaessa on paikalla olevalle 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulle henkilölle kerrottava etsinnän tarkoitus ja annettava etsintäpäätöksen jäljennös. Jos kirjallista etsintäpäätöstä ei vielä ole, hänelle on ilmoitettava oikeudesta saada pyynnöstä päätöksen jäljennös.

Nämä pakkokeinolain säännökset tarkoittavat käsitykseni mukaan sitä, että kotietsintäpäätös on aina tehtävä kirjallisesti, jotta jäljennös siitä voidaan antaa esimerkiksi sille, jonka luona kotietsintä suoritetaan. Pidän selvänä, että kirjaamisvelvollisuus koskee myös poliisimiehen omalla päätöksellä tehtäviä kiireellisiä kotietsintöjä (pakkokeinolain 8 luvun 15 §).

Kotietsintä on kuitenkin mahdollista tehdä myös suullisen päätöksen perusteella. Totean suullisen päätöksen osalta, että korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön (KKO:2014:57 ja 58) mukaan jo pelkästään kirjallisen kotietsintäpäätöksen puuttumisella on merkitystä kotietsinnän hyväksyttävyyden arvioimisessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan (yksityis- ja perhe-elämän sekä kotirauhan suoja) kannalta. Vain suullisena annetun päätöksen on todettu voivan jo sellaisenaan laskea etsinnän toimittamiskynnystä ja vaikeuttavan etsintäpäätöksen perusteiden selvittämistä. Edellä mainitut ratkaisut korkein oikeus on tehnyt aiemman pakkokeinolain voimassa ollessa, jossa kotietsintöjen osalta ei edes edellytetty suullisen kotietsintäpäätöksen kirjaamista jälkikäteenkään. Tämä kannanotto soveltuu myös voimassa olevan pakkokeinolain mukaisiin kotietsintöihin.

Nämä korkeimman oikeuden päätöksetkin huomioon ottaen pidän selvänä sitä, että kotietsinnästä tulee aina tehdä kirjallinen päätös.

Saadun selvityksen mukaan tässä tapauksessa kotietsintäpäätöstä ei ole kirjattu. Totean, että asiassa on menetelty lainvastaisesti.

Kotietsintäpöytäkirja

Pakkokeinolain 8 luvun 19 §:n mukaan

Etsinnän toimittajan on ilman aiheetonta viivytystä laadittava kotietsinnästä pöytäkirja, jossa selostetaan etsintämenettely riittävällä tarkkuudella.

Pöytäkirjaan on kirjattava tai liitettävä etsintävaltuutetun lausumat tarpeellisessa laajuudessa.

Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava jäljennös etsintävaltuutetulle ja sille, jonka luona etsintä on toimitettu. Tarvittaessa jäljennös on toimitettava myös muulle henkilölle, jota asia koskee.

Saadun selvityksen mukaan kotietsinnästä ei ole laadittu pöytäkirjaa. Pakkokeinolain pöytäkirjaa koskevat kirjaukset ovat ehdottomat eli kotietsinnästä on aina laadittava pöytäkirja ja se on laadittava ilman aiheetonta viivästystä.

Kotietsintäpöytäkirjan laatiminen ja siihen tehtävät riittävän kattavat merkinnät etsinnän toimittamisesta ovat tärkeitä sekä esitutkinnan asianosaisten että sen suorittaneiden poliisimiesten oikeusturvan kannalta. Asianmukainen kirjaaminen parantaa myös edellytyksiä sekä esimiesvalvonnalle että laillisuusvalvonnalle. Kotietsinnän lainmukaisuus on lisäksi mahdollista saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi, jolloin pöytäkirja voi olla tärkeässä asemassa.

Totean, että asiassa on menetelty lainvastaisesti, kun kotietsintäpöytäkirjaa ei ole tehty.

Menettely kotietsinnällä

Pakkokeinolain 8 luvun 6 §:n mukaan

Kotietsintää aloitettaessa paikalla olevalle henkilölle on kerrottava etsinnän tarkoitus ja annettava etsintäpäätöksestä jäljennös. Jos kirjallista etsintäpäätöstä ei vielä ole, hänelle on ilmoitettava oikeudesta saada pyynnöstä päätöksen jäljennös. Lisäksi hänelle on ilmoitettava 18 §:n mukaisesta oikeudesta saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi ja 19 §:n mukaisesta oikeudesta saada pöytäkirjan jäljennös.

Kotietsinnässä on noudatettava etsintäpäätöksen määräyksiä. Etsintä on toimitettava niin, että siitä ei aiheudu haittaa tai vahinkoa enempää kuin on välttämätöntä. Etsinnän kohteena oleva tila saadaan tarvittaessa avata voimakeinoja käyttäen. Avattu tila on etsinnän päätyttyä suljettava sopivalla tavalla.

Vanhempi konstaapeli E:n selvityksen mukaan kantelijalle oli kerrottu suullisesti kotietsintämääräyksestä, ja siitä miksi poliisi häntä on tullut tavoittelemaan.

Selvityksen mukaan kantelijalle on ilmoitettu etsinnän tarkoitus lain edellyttämällä tavalla. Ei ole kuitenkaan selvitystä siitä, että kantelijalle olisi ilmoitettu oikeudesta saada jäljennös kotietsintäpäätöksestä, oikeudesta saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi ja oikeudesta saada kotietsintäpöytäkirjan jäljennös. Korostan, että nämä ilmoitukset on tehtävä myös kotietsinnässä, joka tehdään henkilön löytämiseksi. Käsitykseni mukaan kaikki pakkokeinolain 8 luvun 6 §:n 1 momentin mukaiset ilmoitukset on tehtävä kotietsintää aloitettaessa tai sen aikana. Nyt näin on selvitetty menetellyn vain kotietsinnän tarkoituksen osalta.

Lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 44/2010 s.21) on todettu, että ilmoitusmenettelystä tulisi tehdä tarkat merkinnät kotietsintää koskeviin asiakirjoihin. Korkein oikeus on todennut ratkaisussaan KKO 2018:80, että tarkkojen tietojen kirjaaminen kotietsinnän jälkeen suoritetusta ilmoitusmenettelystä ja sen aikana mahdollisesti ilmenneistä seikoista on perusteltua viranomaisen toiminnan luotettavuuden ja kontrolloitavuuden kannalta. Ilmoitusmenettelystä tehdyt kirjaukset myös helpottavat todistelua siinä tapauksessa, että tiedoksianto myöhemmin riitautetaan.

Ilmoitusten kirjaamiseen liittyvien seikkojen lisäksi totean kotietsintäpöytäkirjaan tehtävistä merkinnöistä seuraavaa. Pakkokeinolain 8 luvun 19 §:n 1 momentin mukaan kotietsinnästä on laadittava pöytäkirja, jossa selostetaan etsintämenettely riittävällä tarkkuudella. Tältä osin hallituksen esityksessä (HE 222/2010 s.305) todetaan, että

[...] toinen muutos verrattuna voimassa olevaan pykälään koskisi sitä, että etsintämenettely on kuvattava riittävällä tarkkuudella. Tällä muutoksella voidaan ensinnäkin edistää asianmukaisten etsintätapojen käyttämistä. Lisäksi toimenpiteiden kuvaamisella on merkitystä kotietsinnän jälkikäteisessä laillisuus- ja asianmukaisuusarvioinnissa.

Kun kantelija on pyytänyt kotietsintämääräystä tehtävän aikana, tämän seikan olisi tullut kiinnittää partion huomiota kotietsintäpäätöksen olemassaoloon, kotietsintäpöytäkirjan laatimiseen, lainmukaisten ilmoitusten tekemiseen ja pyydettyjen asiakirjojen toimittamiseen kantelijalle jälkikäteen ilman aiheetonta viivästystä.

Totean asiassa menetellyn lainvastaisesti, kun selvitysten mukaan kantelijalle ei ole toimitettu etsintäpäätöksen jäljennöstä hänen sitä pyydettyä eikä tehty lain edellyttämiä ilmoituksia.

Vastuutaho

Tapauksessa on menetelty edellä toteamallani tavalla monilta osin lainvastaisesti ja herää kysymys, kuka tästä vastaa.

Valtioneuvoston asetuksessa poliisista on säädetty poliisin toiminnallisista johtosuhteista ja sen 6 § kuuluu seuraavasti.

Paikallispoliisissa tai poliisin valtakunnalliseen yksikköön kuuluvassa toimintayksikössä ryhmänjohtajaksi tai partionjohtajaksi määrätty poliisimies on alaisuudessaan toimivien poliisimiesten esimies.

Yksittäisen poliisille kuuluvan tehtävän suoritusvastuu on tilannejohtajalla. Tilannejohtaja on johtamaansa tehtävää suorittavan henkilöstön esimies.

Poliisihallitus on antanut määräyksen (POL-2020-36488, 4.11.2020) poliisin operatiivisen kenttätoiminnan johtamis- ja koulutusjärjestelmästä. Sen mukaan

Tilanneorganisaatiolla tarkoitetaan vähintään kahden partion muodostamaa tilapäistä organisaatiota, jota kasvatetaan tarpeen mukaan.

Poliisin toimialaan kuuluvan tehtävän tilannejohtajana toimii yleis- tai kenttäjohtajan määräämä poliisimies. Jollei tilannejohtajaa ole tehtävällä erikseen määrätty, ensimmäisenä tehtävästä vastuun ottaneen partion partionjohtajan on otettava johtovastuu, kunnes toisin määrätään (s. 29).

Tässä tapauksessa tehtävällä ei ole ollut tilannejohtajaa, eikä tiedossa ole, kuka on toiminut partionjohtajana. Tehtävällä mukana olleista selvityksensä ovat antaneet vanhempi konstaapeli D ja vanhempi konstaapeli E. Heidän vastuullaan on ollut toimittaa heidän tehtäväkseen annettu etsintäkuulutetun henkilön kiinni ottaminen, mukaan lukien kotietsintä, lain edellyttämällä tavalla. Kotietsintäpäätöksen tekijä on vastuussa siitä, että hänen tekemänsä päätös tulee pakkokeinolain 8 luvun 16 §:ssä säädetyn sisältöisenä kirjattua ainakin jälkikäteen, jos sitä ei perustellusta lainmukaisesta syystä ole kirjattu ennen etsintää. Vain hän voi tietää mihin hänen päätöksensä on tarkalleen ottaen perustunut. Etsintäpöytäkirjan laatimisesta vastaa etsinnän toimittaja.

Asiassa jää epäselväksi, kuka poliisipartion toimintatavoista on päättänyt. Vaikuttaa siltä, että partio on toiminut kenttäjohtajalta saamallaan tehtävällä yhteisymmärryksessä ilman mitään varsinaisia erillisiä päätöksiä. Katson, että vastuu tehtävän hoitamisesta lain- ja asianmukaisesti on yhdessä sekä D:llä että E:llä.

Korostan, että asiassa on ollut kysymys perusoikeutena suojattuun kotirauhaan puuttuvasta toimenpiteestä ja siinä on menetelty yksilön oikeuksia turvaavien menettelysäännösten vastaisesti. Tämän vuoksi annan eduskunnan oikeusasiamieheltä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla vanhempi konstaapeli D:lle ja vanhempi konstaapeli E:lle vastaisen varalle huomautuksen edellä selostetusta pakkokeinolain menettelysäännösten vastaisesti toimitetusta kotietsinnästä ja kotietsinnästä tehtävien kirjaamisten laiminlyönneistä.

Pidän huolestuttavana myös sitä, että Lounais-Suomen poliisilaitos ei ole katsonut asiassa olevan kotietsintäpöytäkirjan puuttumista lukuun ottamatta muuta huomautettavaa. Kiinnitän Lounais-Suomen poliisilaitoksen vakavaa huomiota pakkokeinolain menettelysäännösten noudattamiseen kotietsinnöissä.

E:n mukaan tehtävään oli liittynyt myös kolmas poliisimies, jonka selvitystä Lounais-Suomen poliisilaitos ei kuitenkaan ole toimittanut. Näin ollen hänen menettelyään ei ole ollut mahdollista arvioida.

3.2 Vapauden menetys

3.2.1 Selvitykset

Kiinniottopöytäkirjan mukaan kantelija on otettu kiinni kotoaan 14.1.2020 klo 16.45. Kantelija on pidätetty seuraavana päivänä 15.1.2020 klo 9.14 ja vapautettu 16.1.2020 klo 11.03.

Kiinniottopöytäkirjaan on kirjattu kantelijaan liittyviä tapahtumia säilytystiloissa tiivistetysti seuraavasti.

Kantelijalle on toimitettu pyynnöstä kiinniotetun oikeudet ja velvollisuudet kirjallisina kiinniottopäivän iltana. Kantelija oli vaatinut haltuunsa omaisuuttaan ja hänelle oli kerrottu, ettei kameravalvottuun tilaan kyseisiä tavaroita voi saada. Kantelija oli uhannut häiriökäyttäytymisellä.

Seuraavana aamuna poliisin tullessa tapaamaan kantelijaa tämä oli riehunut ja ollut sekava, hän ei ollut kuulustelukuntoinen ja hänet oli käytetty lääkärin arvioitavana. Kantelija oli saatettu poliisisaattueessa takaisin säilytystiloihin, hän oli huutanut ja kieltäytynyt kävelemästä. Kantelija oli kannettu poliisin tiloihin ja laitettu kameravalvottuun selliin. Kantelija oli saanut lääkityksen mukaansa TYKS:stä.

Seuraavana yönä kantelija oli herännyt yöllä ja alkanut karjumaan ja riehumaan. Hän oli pyrkinyt myös vahingoittamaan itseään päätä oveen hakkaamalla. Ambulanssi oli käynyt tarkastamassa kunnon ja lääkäri oli katsonut, että kantelija voi jäädä säilytystilaan, hoidon tarvetta ei ollut. Lääkäreitä oli konsultoitu matkan varrella myös siitä, miten kantelijalle määrättyjä lääkkeitä voidaan hänelle antaa.

Omaisuusluettelo on ei ole merkitty rannekellon ja käteisen rahan lisäksi muuta omaisuutta.

Hallintopäällikkö A:n selvityksen mukaan kantelijan henkinen ja fyysinen kunto on tarkastettu terveydenhuollon ammattilaisten toimesta useamman kerran lyhyen ajan sisällä. Koska ammattilaiset eivät ole todenneet, että kantelija ei olisi kuulustelukunnossa, hän katsoo, ettei poliisi pysty arvioimaan kuulusteltava henkistä kuntoa terveydenhuollon ammattilaisia paremmin.

Lounais-Suomen poliisivankiloiden päällystöesimies, **komisario C:n** selvityksen mukaan kantelija on sekavan käyttäytymisensä vuoksi ollut sijoitettuna YJT-säilytystilaan, jossa yleisenä käytäntönä kaikille kiinniotetuille on se, ettei kameravalvottuun tilaan voi saada yleistä turvallisuutta tai omaa turvallisuutta vaarantavia esineitä.

C:n mukaan kantelijan kiinniottoaikana terveydenhuollon ammattilaiset ovat arvioineet hänen kuntoaan kaksi eri kertaa ja lisäksi lääkäriä on konsultoitu tämän jälkeen puhelimitse. Lääkärit ovat arvioineet kantelijan kunnon sellaiseksi, että hän voi jäädä säilytystilaan seurantaan.

WC-paperin osalta C toteaa yleisellä tasolla, että kiinniotetuille annetaan säilytystilaan tarvittava määrä paperia. Käytännön kokemuksen perusteella kiinniottotilaan ei ole mahdollista antaa koko paperirullaa, koska asiakkaat ovat muun muassa tukkineet viemäreitä paperirullilla.

C:n näkemyksen mukaan kantelijan kiinniottoon liittyvistä toimenpiteistä on tehty asianmukaiset kirjaukset KIP-lomakkeeseen, ja vartijat ovat hoitaneet työtehtävänsä asianmukaisesti.

Jutun tutkijana toimineen **vanhempi konstaapeli F:n** selvityksen mukaan kantelija oli epäiltynä 42:een eri petoksia koskevaan rikosilmoitukseen. Rikoksista epäilty kantelija oli jouduttu ottamaan kiinni 14.1.2020 ja pidättämään 15.1.2020 lähtien, sillä hän karttoi esitutkintaa, eikä häntä saatu muulla tavoin kuulustelluksi.

F:n mukaan kantelija oli käytetty 15.1.2020 lääkärissä, joka ei ollut nähnyt estettä tämän säilyttämiseksi poliisilaitoksella. Lääkäri oli myös määrännyt lääkitystä kantelijalle. Sitten 16.1.2020 yöllä vartijat olivat tilanneet ambulanssin poliisilaitokselle tarkistamaan kantelijan kunnon. Asiassa oli konsultoitu lääkäriä, joka oli todennut, että kantelijalla ei ole hoidon tarvetta. Saman päivän aamulla vartija oli konsultoinut uudelleen lääkäriä.

Selvityksen mukaan kantelija ei ollut päihtynyt, jolloin häntä ei olisi voitu kuulla esitutkintalain 7 luvun 3 §:n perusteella. Esitutkintalain 7 luvun 4 §:n perusteella mielentilaltaan häiriintyneen kuulustelemisesta on tarvittaessa neuvoteltava kuulusteltavan läheisten tai lääkärin kanssa. Koska lääkäri ei ollut nähnyt kantelijan terveydentilaa sellaiseksi, että hän olisi tarvinnut välitöntä lääkärinhoitoa ja myös viimeisessä vartijan tekemässä konsultoinnissa lääkäri oli tiennyt tulevasta kuulustelusta, eikä ollut nähnyt estettä siihen, ei F kertomansa mukaan ollut nähnyt sellaista syytä, jonka perusteella kantelijaa ei olisi voinut kuulla rikoksesta epäiltynä.

F kertoo käyneensä keskustelemassa kantelijan kanssa kuulustelusta putkalla. Tuolloin F oli kysynyt kantelijalta myös sitä, tarvitseeko hän kuulustelussa avustajaa. Kantelija oli ilmoittanut, ettei hän tarvitse avustajaa kuulusteluun. F viittaa selvityksessään lain oikeudenkäynnistä rikosasioista 2 luvun 1 §:ään, joka määrittää sen, milloin epäillylle on määrättävä puolustaja viran puolesta. Tässä tapauksessa F:n mielestä ei ollut mitään sellaista erityistä syytä, jonka vuoksi kantelijalle olisi tullut määrätä puolustaja.

F:n mukaan kantelija ei ollut halunnut kommentoida kuulustelussa kerrottuja asioita, johon hänellä oli oikeus. Koska kantelija ei ollut halukas poistumaan pidätettyjen tiloista, F oli käynyt kirjaamassa kuulustelukertomuksen kantelijan kanssa käydyn keskustelun pohjalta ja tullut takaisin pidätettyjen tiloihin valmiin kuulustelukertomuksen kanssa. Kantelija luki kertomuksen läpi kokonaisuudessaan ja kyseli muutamia kysymyksiä kirjauksista. Kuulustelukertomukseen kirjattiin vielä kantelijan vastaukset joihinkin kysymyksiin. F:n mukaan kantelijalla ei missään vaiheessa ollut huomautettavaa kuulustelun kulusta.

Vartija G:n selvityksen mukaan kantelija on viettänyt aikaansa YJT-puolella arvaamattoman ja sekavan käytöksensä vuoksi, eikä häntä ole oman terveytensä ja turvallisuutensa takia voinut siirtää pidätettyjen valvomattomaan tilaan. Kantelijan käytös olisi G:n mukaan häirinnyt muita pidätettyjä, joilla hiljaisuus alkaa klo 22.00 illalla. WC-paperin osalta G toteaa, että jos kantelija olisi pyytännyt WC-paperia, niin varmasti tämä olisi sitä saanut.

Vartija H toteaa selvityksessään yleisellä tasolla WC-paperin antamisesta, että putkalla ei anneta kokonaista WC-paperirullaa tukkimisen vuoksi. Putkalla on käsipaperia, jota revitään seinällä olevasta rullasta. Tätä paperia on kantelijallekin ilmeisesti annettu. Joka tapauksessa paperia ei anneta kuin muutama arkki kerrallaan. Tällä selvityksen mukaan välttyään ilkvallalta, kuten WC:n tukkimiselta, säilytysluoneissa. Paperia saa H:n mukaan pyytämällä lisää riittävästi, mutta ei runsasta määrää.

Vartija I ei muista kyseistä tapahtumaa mutta kertoo WC-paperin saatavuudesta yhteneväisesti H:n kanssa. **Vartija J** ei myöskään muista tapauksen yksityiskohtia mutta hän viittaa kiinniottolomakkeeseen tekemiinsä kirjauksiin ja toteaa aina toimivansa järjestyssääntöä ja lakia noudattaen työssään.

Lounais-Suomen poliisilaitos viittaa lausunnossaan **23.5.2022**, komisario C:n selvitykseen, jonka perusteella kantelijaa on kohdeltu asianmukaisesti. Poliisilaitos viittaa hallintopäällikkö A:n antamaan selvitykseen, jonka mukaan kantelijan terveydentilaa on ammattilaisten toimesta arvioitu useamman kerran eikä silloin ole todettu, että kantelijaa ei voitaisi asiassa kuulla.

Lounais-Suomen poliisilaitoksen 25.10.2022 lisälausunnon mukaan vanhempi konstaapeli F:n ja vartijoiden antamien selvitysten perusteella kantelijan terveydentila on ollut riittävä esitutkinnan suorittamiseen. Poliisilaitoksen mukaan kantelijan kiinniottoon liittyvistä toimenpiteistä on tehty asianmukaiset kirjat KIP-lomakkeeseen. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan vartijat ovat hoitaneet työtehtävänsä kantelijan kiinniottoon liittyen asianmukaisesti.

3.2.2 Arviointi

Olosuhteet

Poliisin säilyttämien henkilöiden säilyttämisestä annetun lain (jatkossa putkalaki) 1 luvun 3 §:n mukaan

Vapautensa menettäneen oikeuksia ei saa tämän lain säännösten nojalla rajoittaa enempää kuin vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus, säilytysvarmuus, säilytystilan järjestyksen säilyminen sekä vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus välttämättä vaativat.

Putkalain 9 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan

Vapautensa menettäneitä ja säilytystilaa on valvottava siten kuin vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus, säilytystilan järjestys, säilytystilassa pitämisen varmuus, karkaamisen tai säilytystilasta luvatta poistumisen estäminen, vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus ja rikoksen estäminen edellyttävät.

Saadun selvityksen mukaan säilytystilan olosuhteet ovat johtuneet siitä, että kantelija on ollut sijoitettuna kameravalvottuun ns. YJT-säilytystilaan, jonne ei voi saada yleistä tai omaa turvallisuutta vaarantavia esineitä.

Lähtökohtaisesti YJT-tiloissa ei ole yleisesti saatavilla myöskään peittoa ja tyynyä. Saadun selvityksen mukaan tämä koskee myös WC-paperia, jota annetaan pyydettäessä tarpeellinen määrä mutta ei esimerkiksi koko rullaa ilkvallan ehkäisemiseksi.

Eduskunnan oikeusasiamiehen virkamiehet tekivät tarkastuksen Turun poliisitalon vapautensa menettäneiden säilytystiloihin 29.9.2022. Tarkastus kohdistui myös YJT-säilytystiloihin. Tarkastuksen yhteydessä keskusteltiin muun ohella YJT-säilytystilojen varustuksesta, WC-paperin saatavuudesta ja omaisuuden saamisesta säilytystiloihin. Tarkastuksella saatu selvitys oli yhteneväistä edellä mainitun, säilytystilojen oloja kuvaavan selvityksen kanssa.

Syynä kantelijan sijoittamiselle YJT-selliin on saadun selvityksen mukaan ollut tämän arvaamaton ja sekava käytös.

Saadun selvityksen perusteella asiassa ei nähdäkseni tältä osin ole aihetta epäillä virheellistä menettelyä.

Kuulustelukuntoisuus

Putkalain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan

Vapautensa menettäneellä on oikeus hänen lääketieteellisten tarpeidensa mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon.

Putkalain 5 luvun 2 §:n mukaan

Jos sairasta tai vammautunutta vapautensa menettänyttä ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia säilytystilassa, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan alaisena tilapäisesti säilytystilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen.

Esitutkintalain 7 luvun 3 §:n mukaan

Jos henkilö on niin päihtynyt alkoholista tai muusta huumaavasta aineesta, että hänen ei voida olettaa ymmärtävän kuulustelun merkitystä, häntä saa kuulustella vain, jos kuulustelua ei voida lykätä rikoksen selvittämistä vaarantamatta. Kuulustellulle on varattava tilaisuus myöhemmin uudelleen tarkastaa kertomuksensa siten kuin kuulustelukertomuksen tarkastamisesta jäljempänä säädetään.

Esitutkintalain 7 luvun 4 §:n mukaan

Jos kuulusteltavan ei voida olettaa ymmärtävän kuulustelun merkitystä mielenterveyden häiriön, järkytyksen tai muun vastaavan syyn takia, sovelletaan vastaavasti, mitä 3 §:ssä säädetään. Kuulustelemisesta on tarvittaessa neuvoteltava kuulusteltavan läheisten ja lääkärin kanssa.

Saadun selvityksen mukaan kantelijan terveydentilaa oli arvioitu useaan otteeseen terveydenhoitohenkilökunnan ja lääkärin toimesta, jotka eivät olleet nähneet terveydellistä estettä tämän säilyttämiselle poliisin tiloissa eikä ennen kuulustelua suoritetussa konsultaatiossa lääkäri ollut todennut kantelijalla olevan hoidon tarvetta. Ei ole myöskään todettu tilanteessa olleen esitutkintalain 7 luvun 3 §:n tai 4 §:n mukaista estettä kuulustelulle.

Saadun selvityksen mukaan kantelijaa oli kuulusteltu sellissä, koska hän ei ollut suostunut kävelemään ja siten poistumaan vapautensa menettäneiden tiloista. Kantelijan allekirjoittaman kuulustelukertomuksen merkintöjen mukaan hänelle on ilmoitettu oikeudesta käyttää avustajaa, ja hän ei ole halunnut tätä oikeuttaan käyttää.

Käytettävissä oleva selvitys ei käsitykseni mukaan anna aiheita epäillä virheellistä menettelyä kuulustelun osalta. Katson, että kun terveydenhoitohenkilökunta on arvioinut kantelijan terveydentilan sellaiseksi, ettei hoidon tarvetta ole, on poliisi voinut luottaa tähän arvioon ja suorittaa kuulustelun normaalisti. Se, että kuulustelu on toimitettu sellissä, on johtunut kantelijan omasta käytöksestä, eikä anna aiheita epäillä virheellistä menettelyä.

Omaisuuksien saaminen haltuun

Kantelussa on arvosteltu sitä, ettei kantelija ole saanut omaisuuttaan haltuunsa selliin, eikä myöskään ole perusteltu miksi omaisuus on katsottu haitalliseksi. Kantelijalta oli otettu pois muun ohella päällystakki ja pusero.

Kiinniottopöytäkirjan mukaan kantelija oli vaatinut haltuunsa omaisuuttaan ja hänelle oli kerrottu, ettei kameravalvottuun tilaan kyseisiä tavaroita voi saada. Pöytäkirjasta ei käy ilmi mitä omaisuutta kantelija oli pyytännyt saada haltuunsa.

Putkalain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan

Vapautensa menettänyt saa käyttää omia vaatteitaan, jollei siitä aiheudu vaaraa vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle, säilytystilan järjestykselle tai vapautensa menettäneiden terveille.

Putkalain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan

Vapautensa menettänyt saa säilytystilassa pitää hallussaan kohtuullisen määrän henkilökohtaista omaisuutta. Esineen tai aineen hallussapito voidaan evätä, jos:

- 1) esineestä tai aineesta aiheutuu vaaraa henkilön turvallisuudelle tai vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle;
- 2) esine tai aine erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen; taikka
- 3) esineen tai aineen hallussapidosta säilytystilan olot ja valvonnan aste huomioon ottaen aiheutuu erityistä haittaa säilytystilan yleiselle järjestykselle.

Putkalain 17 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan

Oikaisuvaatimus poliisilaitoksen poliisipäällikölle ja valitus hallinto-oikeuteen voidaan tehdä muun muassa 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta omaisuuden hallussapidosta sekä saman luvun 4 §:ssä tarkoitetusta rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä.

Putkalain 17 luvun mukaiseen päätökseen tehtävä oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti viikon kuluessa siitä, kun päätös oikaisuvaatimusosoituksineen on annettu vapautensa menettäneelle tiedoksi. Oikaisuvaatimus toimitetaan päätöksen tehneelle viranomaiselle (2 §). Oikaisuvaatimuksen ratkaisee poliisipäällikkö, se on käsiteltävä kiireellisenä ja käsittelyssä on noudatettava hallintolain säännöksiä (3 §). Poliisipäällikön oikaisuvaatimuksen johdosta tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen (4 §).

Saadun selvityksen perusteella jää epäselväksi, mitä omaisuutta kantelija on pyytänyt saada haltuunsa. Joka tapauksessa omaisuuden hallussapidon epäämisestä tulee tehdä putkalain 17 luvun mukainen päätös.

Saadun selvityksen mukaan kiinniottopöytäkirjan kirjauksen kantelijan vaatimuksesta saada omaisuuttaan haltuunsa on tehnyt vartija H. Asiassa ei kuitenkaan ole tehty putkalain 17 luvun mukaista oikaisuvaatimuskelpoista perusteltua päätöstä, kun omaisuuden luovuttamisesta on kieltäydytty.

Koska poliisivankiloiden päällystöesimies komisario C ei ole nähnyt menettelyssä virheellisyyttä, totean kyseessä olevan mitä ilmeisemmin yleinen käytäntö Turun poliisilaitoksen vapautensa menettäneiden säilytystiloissa. Tästä syystä en katso tarpeelliseksi osoittaa moitearvostelua asiassa toimineeseen virkamieheen, vaan kiinnitän Lounais-Suomen poliisilaitoksen huomiota putkalain 17 luvun sääntelyyn vapautensa menettäneen omaisuutta koskevista muutoksenhakukelpoisista päätöksistä.

4 TOIMENPITEET

Kohta 3.1.2

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan vanhempi konstaapeli D:lle ja vanhempi konstaapeli E:lle vastaisen varalle huomautuksen kohdassa 3.1.2 selostetusta pakkokeinolain menettelysäännösten vastaisesti toimitetusta kotietsinnästä ja kotietsinnästä tehtävien kirjaamisten laiminlyönnistä. Erillisessä päätöksessäni EOAK/3621/2023 tarkemmin todetuin perustein katson kuitenkin, ettei heidän menettelyään ole perusteltua moittia siltä osin kuin asiassa on ollut kysymys toimivallasta kotietsintäpäätöksen tekemiseen.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä ratkaisustani vanhempi konstaapeli D:lle ja vanhempi konstaapeli E:lle.

Tässä asiassa on kotietsinnän osalta tullut ilmi monta kohdassa 3.1.2 tarkemmin selostettua menettelyä, jotka antavat aihetta arvosteluun. Kyse ei ilmeisestikään ole pelkästään yksittäisten poliisimiesten toiminnasta, vaan käsitykseni mukaan vaaditaan toimenpiteitä myös poliisilaitokselta, kuten koulutusta ja mahdollista ohjeistuksen päivittämistä.

Kiinnitän Lounais-Suomen poliisilaitoksen vakavaa huomiota pakkokeinolain säännösten noudattamiseen kotietsinnässä.

Pyydän Lounais-Suomen poliisilaitosta ilmoittamaan 31.10.2023 mennessä mihin toimenpiteisiin se on tämän päätöksen johdosta ryhtynyt.

Kohta 3.2.2

Kiinnitän Lounais-Suomen poliisilaitoksen huomiota putkalain 17 luvun sääntelyyn vapautensa menettäneen omaisuutta koskevista muutoksenhakukelpoisista päätöksistä.

Lähetän Lounais-Suomen poliisilaitokselle jäljennöksen tästä päätöksestäni siinä tarkoituksessa mitä olen kohdissa 3.1.2 ja 3.2.2 todennut.